

Keskusteluja tasa-arvosta ja tasa-arvolaista oppilaitoksissa

TARKOITUS: Keskustelun tavoitteena on tukea tasa-arvolain ymmärtämistä sekä herättää ajatuksia siitä, miten opettajat ja oppilaat voivat vaikuttaa lain toteutumiseen koulussa

TARVIKKEET: muistiinpanovälineet, taulu/projektori

ARVIOITU AIKA: 1–1,5h

Tehtävässä pohditaan yhdessä esimerkiksi opetushenkilökunnan, oppilaiden, oppilaitoksen tasa-arvotyöryhmän, yhdenvertaisuusvaliokunnan tai kiusaamista ehkäisevän työryhmän kanssa, mitä tasa-arvolaissa sanotaan ja mitä vaikutuksia tasa-arvolaille on kouluyhteisöön ja koulutyöhön. Tasa-arvolain (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609) suunnitelmalliseen ja määrätietoiseen tasa-arvotyöhön velvoittavat pykälät koskevat myös perusopetusta. Tässä tehtävässä käydään läpi koulujen ja oppilaitosten kannalta keskeiset pykälät. Lisäksi tarjoamme ideoita siitä, kuinka laista ja sen toteutumisesta voidaan keskustella kouluyhteisön kesken.

Mikäli haluat tutusta lakiin paremmin ennen tehtävän toteuttamista, voit tehdä sen täällä:

1. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta löytyy Finlexistä: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex /Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)
2. Oppilaitoksia koskevat pykälät löytyvät koottuna samaan dokumenttiin täältä: Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta – koulu ja koulutus

VALMISTELUT: Suosittelemme, että liität lakipykälät sekä niihin liittyvät kysymykset samalle paperille ennen tehtävän aloittamista.

Toteutus:

1. Esittele laki lukemalla 5 § joko ääneen tai käyttämällä videotykkiä avuksesi.

5 § (30.12.2014/1329)

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa ja opetuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

Pyydä osallistujia pohtimaan pareittain seuraavia kysymyksiä:

- Mitä ajatuksia 5 § herättää?
 - Millä kaikilla tavoilla olemme jo tehneet tasa-arvoa edistävää työtä koulussamme?
 - Mihin meidän tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota?
2. Jaa osallistujat kolmen tai neljän hengen pienryhmiin niin, että muodostuu ainakin neljä ryhmää.
 3. Anna jokaiselle ryhmälle tehtäväksi tutustua yhteen lakipykälään ja vastata siihen liittyviin kysymyksiin (ryhmille jaettavat lakipykälät ja niihin liittyvät kysymykset löytyvät tämän osion lopusta). Jos ryhmiä muodostuu enemmän kuin neljä, anna useamman ryhmän keskustella samasta lakipykälästä. Anna ryhmille noin 15 minuuttia aikaa keskusteluun.
 4. Anna pienryhmien kertoa koko ryhmälle käsiteltävänä olleesta lakipykälästä sekä pienryhmäkesustelun aikana heränneistä ajatuksista. Kirjoita ryhmien ajatukset näkyvälle paikalle niin, että kaikki osanottajat voivat tarkastella niitä.
 5. Luokaa yhdessä lähtökohtia ja tavoitteita tasa-arvotyölle ylös kirjoitettujen ajatusten pohjalta. Kukin ryhmä voi ottaa tehtäväkseen jonkin tasa-arvotyötä eteenpäin vievän kysymyksen tai teeman työstämisen. Jatkopohdintoja on mahdollista esittää seuraavassa tapaamisessa tai niitä voi lähettää vaikka sähköpostitse koko ryhmälle.

HUOM! Ole tarkkana, ettei keskustelutilaisuudesta muodostu liian vapaamuotoista jutustelutuokiota: keskustelun tarkoituksena on muotoilla tavoitteita ja selvittää miten soveltaa tasa-arvolakia käytännössä. Ryhmä 1: 5 a § Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi

Ryhmä 1: 5 a § (30.12.2014/1329)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 5 a §. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.
Finlex /Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

5 a § (30.12.2014/1329)

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

1. Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
2. Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
3. Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.
4. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.
5. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

Esimerkkikysymyksiä pohdittavaksi:

- Onko koulussamme jo tehty jonkinlaista tasa-arvotyötä? Onko meillä olemassa tasa-arvoa koskevaa työsuunnitelmaa, asiakirjaa joltain kurssilla tai muistiota teemapäivän tiimoilta?
- Onko koulussamme kerätty tietoa sukupuolten välisistä eroista esimerkiksi koulumenestyksessä tai ainevalinnoissa? Tai onko meillä jollain muulla tavalla kerättyä tietoa koulun tasa-arvotilanteesta?
- Olemmeko keskustelleet oppilaiden kanssa sukupuolten tasa-arvosta?
- Mitä voimme oppia aiemmin tehdystä tasa-arvotyöstä ja miten voimme hyödyntää päätelmiä/tuloksia tulevaisuudessa?
- Onko jo tiedossa toimenpiteitä syrjinnän estämiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi? Onko meillä esimerkiksi materiaalia kiusaamisen ehkäisyyn?
- Onko meillä jo olemassa tilaisuuksia tai tilanteita, joissa tasa-arvotyötä voi arvioida henkilökunnan ja oppilaiden kanssa? Voisimmeko myös suunnitella tasa-arvotyötä näissä tilanteissa?
- Mikä olisi seuraava askel, jonka voisimme ottaa määrätietoisessa ja suunnitelmallisessa tasa-arvotyössä koulussamme?

Valmistautukaa jakamaan vastauksenne koko ryhmän kanssa.

Ryhmä 2: 6 c § Sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 6 c §. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.
Finlex/Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

6 c § (30.12.2014/1329)

Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy

Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvoite tulee ottaa huomioon oppilaitoksen ja työnantajan 5 a ja 6 a §:n mukaisia tasa-arvosuunnitelmia valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävistä toimenpiteistä päätettäessä.

Kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä ajatuksia lakipykälä herättää, jos mietit sen soveltamista henkilökunnan ja oppilaiden keskuudessa?
- Onko sukupuoli-identiteettiä ja sukupuolen ilmaisemista aiemmin käsitelty koulussamme? Jos on, onko tätä dokumentoitu? Mitä voimme oppia jo tehdystä työstä tulevaa työtämme ajatellen? Jos aihetta ei ole käsitelty, miten voisimme käsitellä sukupuoli-identiteettejä ja sukupuolen ilmaisemista kunnioittavalla tavalla? Tärkeää on kiinnittää huomiota siihen ettei luoda asetelmaa ”meistä” ja ”heistä”.
- Onko meillä tarpeeksi tietoa sukupuolen moninaisuudesta ja transihmisten arjesta?
- Mitä kouluyhteisömme voisi seuraavaksi tehdä, jotta huomioisimme moninaisuuden entistä paremmin?

Valmistautukaa jakamaan vastauksenne koko ryhmän kanssa.

Ryhmä 3: 7 § syrjinnän kieltö (osa 1)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) 7 § <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.
Finlex/Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

7 § Syrjinnän kieltö

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty. Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

6. naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;
7. eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;
8. eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

1. eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;
2. eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perheenhuoltovelvollisuuden perusteella.

Edellä 3 momentissa tarkoitettu menettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Esimerkkikysymyksiä pohdittavaksi:

- Millaisia ajatuksia välillinen ja välitön syrjintä herättävät?
- Tapahtuuko jompaa kumpaa/molempia meidän koulussamme?
- Miten se ilmenee?
- Käydäänkö asiasta keskustelua?
- Kuinka voimme edistää tasa-arvotyötä keskustelun avulla? Tai onko meillä jotain muita tapoja?

Valmistautukaa jakamaan vastauksenne koko ryhmän kanssa.

Ryhmä 4: 7 § syrjinnän kierto (osa 2)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>. Finlex/
Oikeusministeriö ja Edita Publishing (30.1.2015)

7 § Syrjinnän kierto

Seksuaalista häirintää ja häirintää sukupuolen perusteella samoin kuin käskyä tai ohjetta harjoittaa sukupuoleen perustuvaa syrjintää on pidettävä tässä laissa tarkoitettuna syrjintänä.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Esimerkkikysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä ajatuksia lakipykälä herättää jos mietitte sen soveltamista kouluyhteisöön, niin henkilökuntaan kuin oppilaisiinkin?
- Onko kysymyksiä seksuaalisesta häirinnästä tai sukupuoleen perustuvasta häirinnästä aikaisemmin käsitelty koulussamme?
- Jos on, onko tätä dokumentoitu? Mitä voimme oppia aiemmista dokumenteista tulevaa työtämme ajatellen?
- Jos ei ole, miten voisimme nostaa esille kysymykset seksuaalisesta häirinnästä ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä rakentavalla tavalla?
- Onko meillä tarpeeksi tietoa seksuaalisesta häirinnästä tai sukupuoleen perustuvasta häirinnästä?
- Mikä voisi olla seuraava askel ottaaksemme kouluyhteisössämme moninaisuus huomioon sekä torjuaksemme seksuaalista häirintää ja sukupuoleen perustuvaa häirintää tasa-arvotyön avulla koulussamme?

Valmistautukaa jakamaan vastauksenne koko ryhmän kanssa.